

2. Från helvetesskräck till framtidstro 1875–1900

De mest tongivande personerna inom den kvinnliga rösträttsrörelsen kring sekelskiftet 1900 hade en borgerlig familjebakgrund, vilket gav dem möjligheter till utbildning och tillgång till ett nätverk av personer verksamma i Sveriges offentliga liv.¹⁰⁶ I städer som Stockholm och Göteborg fanns flickskolor som leddes av politiskt aktiva kvinnor och var platser för pedagogisk innovation.¹⁰⁷ Långt från dessa radikala miljöer, på landsbygden i norra Skåne, växte Nelly Thüring upp under enkla förhållanden. I detta kapitel undersöks hennes uppväxtvillkor och bildningsväg samt hur hon i unga år kom i kontakt med två av de tankeströmningar som skulle komma att präglade hennes liv: socialism och teosofi.

Yngst av åtta syskon

När Nelly Maria Nilsson föddes 21 juni 1875 hade hennes far Nils redan gått bort några månader tidigare.¹⁰⁸ Hennes mor Pernilla, som kallades ”Palla” eller ”Käla-Pallan”, var 41 år och nybliven änka när hon fick sitt åttonde barn.¹⁰⁹ Familjen bodde då på en liten gård utanför Mala, en mil norr om Hässleholm. Nils hade varit åbo och ägde alltså inte jorden som familjen hade brukat.¹¹⁰ År 1878 flyttade Pernilla Persdotter till Mala Nr 5, i kyrkoböckerna kallat Ellebeckshus.

Nelly Nilsson, stående längst till höger, tillsammans med fyra av syskonen och troligen modern Pernilla sittande i mitten. Fadern Nils hade gått bort innan Nelly föddes i juni 1875. Äldsta system Nilla var först med att flytta till Kristianstad där flera av syskonen sedan samlades.

En tidigare granne, som växte upp i huset mittemot, har i en minnesartikel beskrivit deras hem: ”Stugan inrymde en storstuga, som även var arbetsrum, en liten kammare samt spiskammare och kök med öppen spis.”¹¹¹ Här bodde enligt honom även Nellys moster Kristina. Flera av Pernillas barn hade redan lämnat hemmet. Sonen August, född 1864, hade flyttat till Åkarp, nuvarande Bjärnum, kort innan resten av familjen lämnade den gamla gården. Vid det laget fanns fyra av barnen kvar i hushållet.¹¹² Hösten 1879 flyttade äldsta dottern Nilla, född 1857, till Kristianstad.¹¹³ I denna residensstad samlades flera av syskonen efter hand. Dottern Thilda, född 1867, följde efter hösten 1883, och samma år började August vid Wendes artilleriregemente i Kristianstad.¹¹⁴

Närmast i syskonskaran var Nils, född 1869 och därmed sex år äldre. Av levnadsberättelsen framgår att brodern var Nellys lekkamrat, när han var ledig från skolan, men att hon annars mest var hänvisad till sig själv.¹¹⁵ Så här återger Nellys son Nils Thüring hennes egen beskrivning av sin barndom:

Om sin tidigaste barndom fram till skolåldern, har hon berättat för mig, gick hon bara och drömde. Hon tyckte att hon vandrade bland stjärnor och liksom väntade på att vakna upp. Vid sju års ålder fick hon en allvarlig nervfeber och låg sjuk i flera månader. Sjukdomen blev en vändpunkt i hennes liv, hon hade äntligen kommit ner till jorden och börjat sitt liv.¹¹⁶

Först vid åtta års ålder, den 1 november 1883, blev Nelly inskriven i Mala skola. Hon gick i första klassen fram till 1885. Under den tiden flyttade hon och modern ännu en gång, till mormodern Kelu Svensdotter.¹¹⁷ Efter ett uppehåll under år 1886 gick Nelly i folkskolans andra klass 1887 och 1888.¹¹⁸ Hon var väl förberedd inför skolstarten eftersom Kelu redan hade lärt henne att läsa. I levnadsberättelsen återges dock vissa tvister med läraren som rörde kristendomsundervisningen. Sonen beskriver Göingebygden som strängt religiös; han berättar att många gick på bönemöten med Missionsförbundet på kvällarna och att den som ifrågasatte den ”rätta läran” möttes av

misstänksamhet.¹¹⁹ Han återberättar att Nelly som ung gjorde just detta – ifrågasatte:

Läraren undervisade helt naturligt barnen huvudsakligen i bibliska historien och katekesen, talade om synden och frälsningen genom Kristi död på korset och om straffet för den som inte okritiskt tog emot förkunnelsen. Min mor var emellertid vetgirig och frågade mer än vad läraren kunde besvara. Då fick hon till svar, ”arma barn vad skall det bli av dig, du skall bara tro, om du inte gör det kommer du att gå raka vägen till förtappelsen”. Detta uppmuntrande besked fick hon när hon mopsade sig och det var ganska ofta!¹²⁰

Även om man ska komma ihåg att denna ordväxling sattes på pränt långt senare, då Nelly Thüring länge hade arbetat för att reformera kristendomsundervisningen, tycks hon alltså tidigt ha reagerat på religiös dogmatism. Examen från folkskolan ägde rum den 19 april 1888 och avgångsbetygen var goda: litet a i modersmålet, geografi, historia, flit och uppförande; ab i biblisk historia, katekes, räkning, geometri, naturkunskap, skrivning och sång. Teckning var det enda ämnet där betyget blev b.¹²¹

Nelly hade slutat skolan redan den 26 mars 1888 för att flytta till Kristianstad.¹²² Där skulle hon hjälpa till med att passa syskonens barn och läsa till konfirmationen.¹²³ Hon började sedan försörja sig själv genom arbete i en affär på Hvilan utanför Kristianstad och som servitris på ett konditori vid Udden, söder om staden.¹²⁴ Detta har däremot inte satt avtryck i folkbokföringen; formellt flyttade hon från hemsocknen först den 16 september 1890 och då till Karlskrona.¹²⁵ E. Berthelsen, hotellvärd från Köpenhamn, skulle öppna ett nytt stadshotell med stor invigningsfest den 18 november och annonserade efter personal. Nelly Maria Nilsson står upptagen som en av många pigor anställda i hans hushåll.¹²⁶ Hon stannade i Karlskrona ett år och flyttade sedan tillbaka till Kristianstad.¹²⁷ Där var hon skriven som piga hos ”handtverkssoldat Bergman” på Norra Kasern.¹²⁸

Enligt levnadsberättelsen var det i Kristianstad som Nelly för första gången hörde en socialistisk agitator tala: tidningen *Arbetets*

redaktör Axel Danielsson från Malmö. Föredraget ska ha gjort ett ”djupt intryck på henne, men det var ännu för tidigt att tala om något politiskt intresse eller engagemang”.¹²⁹ Sonen återger däremot att hon redan under barndomen hade reagerat på behandlingen av personer som befann sig i en utsatt position. Barn kunde fram till 1918 auktioneras ut till den som krävde lägst ersättning – den tidens metod för att på billigast möjliga vis ordna försörjning.¹³⁰ Hon reagerade också starkt på att en bonde i trakten höll sin son, med dåtidens begrepp kallad idiot, inspärrad i en kätte i ladugården: ”När barnen kom på besök till gården brukade man gå ner i fähuset för att titta på honom. Han låg på en halmbädd och fick mat samtidigt med grisarna och hönsen. Han kunde inte tala bara harkla fram några ljud.”¹³¹ Nils berättar att Nellys sociala patos grundlades genom dessa upplevelser, som ”satte outplånliga spår i min mors medvetande och påverkade hela hennes inställning till de sociala problemen”.¹³²

Arbete och utbildning i unga år

Tvånget att ha laga försvar, alltså en anställning eller något annat sätt att försörja sig, hade avskaffats 1885, men de frejdbetyg som utfärdades med folkbokföringen som grund var fortsatt viktiga till exempel när man sökte arbete. Bland annat därför var det angeläget att anmäla till pastorsexpeditionen när man flyttade in eller ut ur en församling. Efter Nellys tid i Kristianstad finns det dock en lucka i folkbokföringen. I 1893 års utflyttningslängd framgår att hon tagit ut ett betyg för att flytta till Malmö den 13 november, men denna uppgift har senare strukits och ersatts med Ystad.¹³³ Till Ystad står hon som inflyttad först den 19 april 1895.¹³⁴ I husförhörlängden där påpekas också att hon saknar betyg för perioden 13 november 1893–19 april 1895.¹³⁵ När hon hade anmält sin inflyttning till Ystad den 19 april 1895 meddelades pastorsexpeditionen i Kristianstad om detta.¹³⁶ Uppgiften om att betyg saknades för denna tid angavs även i folkbokföringen sedan Nelly hösten 1895 hade flyttat till Malmö.¹³⁷ Samma notering finns i församlingsboken för nästa period.¹³⁸ En uppgift i sonens levnadsberättelse tyder på att hon åtminstone pe-

riodvis vistats i Malmö även innan hon skrev sig där år 1895. Han anger nämligen att Nelly som 17-åring flyttade till Malmö för att gå i "bokhålleriskola hos Hermod".¹³⁹ Det skulle i så fall innebära att hon började studera där 1892 eller i början av 1893.

Korrespondensinstitutet Hermods, som gav inte minst landsbygdens befolkning möjlighet att läsa in realexamen, studentexamen och olika yrkesutbildningar, startade egentligen först 1898.¹⁴⁰ Men redan innan dess gav Hans Svensson Hermod privatlektioner i tyska och engelska, sedan han återvänt från USA våren 1886 och bosatt sig i Lund. År 1889 flyttade han till Malmö och startade en språkskola, senare kallad Malmö Språk- och Handelsinstitut. Det rådde vid denna tid brist på möjligheter till handelsundervisning. Hermod gav kurser i bokföring och översatte själv läromedel från tyska. En grundtanke med hans sätt att undervisa var att kunskaperna skulle vara praktiskt användbara direkt.¹⁴¹ För Nelly ledde utbildningen inte till någon anställning på en gång, men så småningom fick hon en plats på kontor utan lön de första tre månaderna. Därefter var lönen 25 kronor i månaden medan hon fick betala 30 kronor i månaden för att bo inackorderad i en familj. Hon klarade sig med ekonomisk hjälp från sin äldre bror Nils.¹⁴²

I sin levnadsberättelse låter sonen Nellys uthållighet under denna prövande tid utgöra ett exempel på hennes karaktär: "Hennes valspråk har alltid varit 'Det skall gå', och tack vare envishet, en okuvlig energi och morbror Nisses hjälp övervann hon svårigheterna."¹⁴³ Som en symbol för hennes "praktiska livsåskådning, verksamhetslust och sega energi" anför han en av de många dikter hon kunde recitera, "Hesiodos råd": "Bön med lyfta händer är ej nog / Lantman, då du ber för jordens gröda. / Bed med handen på din plog / Då välsignar bödens kraft din möda."¹⁴⁴ Mötet med Viktor Rydbergs dikter, som hon blev introducerad till av sin första pojkvän Gunnar, beskrivs som omvälvande: "För den unga flickan från det karga och trångsynta Göinge blev mötet med den store diktarens verk överväldigande. Hennes tankar fick en ny och vidare inriktning och hon lärde sig uppskatta skönheten i det skrivna ordet."¹⁴⁵

Till slut fick Nelly Nilsson en tillfällig anställning på Industri- och Slöjdtställningen som hölls i Malmö mellan juni och septem-

ber 1896. En liknande utställning som var något mindre men ändå innehöll bidrag från alla de nordiska länderna hade ägt rum i Köpenhamn 1888. Malmöutställningen byggdes upp på ett område som nu är Hästhagen och Slottsparken och invigdes den 6 juni. Här fanns inslag av konsthantverk, men huvudfokus var på industriella produkter.¹⁴⁶ Mitt i utställningsområdet uppfördes den stora Industrihallen och på den fanns ett torn med utsiktsplats och en konditoriservering i restauratören Gustaf Baudes regi. Där arbetade Nelly som kassör-ska. Sonen återger hennes intryck av tornet:

Det var en för den tiden mycket modern anläggning, två st. elektriska hissar sörjde för att man kunde åka upp när man ville dricka kaffe och beundra utsikten över utställningsområdet och parken. Det kostade tio öre att åka upp, ner fick man åka gratis. Hela byggnaden var uppförd i trä och min mor har berättat att tornet svajade när det blåste.¹⁴⁷

Området hade ett eget elverk för att försörja hissarna och belysningen med ström. Abonnemangskort för hela utställningsperioden kostade 10 kronor för herrar och 6 kronor för damer, dagsbiljett 1 krona på vardagar och 50 öre om söndagarna.¹⁴⁸ Det kom inte så många besökare som väntat under de första veckorna, bland annat på grund av ostadigt väder, men det antogs också bero på att det fanns för lite underhållning och därför startades fler nöjesinrättningar på utställningsområdet. Källarmästare Gustaf Baude fick tillstånd att ordna ännu ett kafé med spritservering. Fler musikkårer engagerades och så småningom öppnades en dansbana. Ballonguppstigningar var ett annat folknöje. På Pilstorps Sommar-Teater, som låg i anslutning till utställningen, ordnades i slutet av juni 1896 den första offentliga filmvisningen i Sverige. Rörliga bilder hade tidigare visats i kinematoskop, men nu kunde man se rörliga bilder på en uppspänd vaxduk tack vare en kinematograf.¹⁴⁹

Stillbilder var inte en lika stor nyhet, men inom fotografin hade det skett en snabb teknisk utveckling sedan de första försöken med daguerrotypi. Att bli fotograferad var till en början mycket exklusivt – de tidigaste porträtten avbildar främst kungligheter och högre-

ståndspersoner. På 1860-talet började dock efterfrågan på porträtt att öka i en vidare krets; fotografialbum blev en statussymbol i borgerliga hem. I och med en ny teknik, så kallad våtplåt, där en kolloidumprocess används för att ta fram glasnegativ, blev det enklare att producera flera papperskopior vilka monterades på kartong. Det blev mycket populärt att byta små fotografier med varandra, så kallade visitkort, *cartes de visite*, som var 6 x 9 cm stora och levererades i dussin. Det talades till och med om "cartomanien". Antalet yrkesverksamma fotografer växte snabbt vid denna tid, och tekniken förenklades samt blev mer mobil i och med torrplåtens genomslag på 1880-talet.¹⁵⁰ På Industri- och slöjduitställningen visade Hasselblad från Göteborg den senaste utrustningen. Inom själva utställningsområdet hade Malmöfotografen Alexiz Brandt betalat för ensamrätt på porträttfotografering. Här fanns även porträttfotografautomater, uppställda av Conrad Bernitt, Hamburg. Andra fotografer ställde också ut sina

Porträtt av Nelly Nilsson, taget i Hjalmar Leverins ateljé, Helsingborg, där hon fick plats som elev 1898.

alster, bland annat medverkade Lina Jonn från Lund.¹⁵¹ Vid sekelskiftet 1900 fanns flera etablerade fotografiateljéer i de större städerna och ofta hade dessa filialer på närliggande mindre orter.¹⁵² Detta expanderande verksamhetsområde skulle komma att bli Nellys nya bana.

Plats hos en fotograf i Helsingborg

När den tillfälliga utställningen hade stängt flyttade Nelly Nilsson till Helsingborg.¹⁵³ Hon fick arbete som kassörska på Hotell Continental och var precis som många andra anställda skriven hos restauratrisen fru Nilsson.¹⁵⁴ Hotellet och restaurangen låg i den södra delen av det så kallade Continentalpalatset, en stor byggnad i parisisk stil vid Järnvägs-gatan.¹⁵⁵ Byggnaden pryddes av skulpturen "Moder Svea med Merkurius och Neptunus" utförd av konstnären Johannes Mølgaard som även var fotograf.¹⁵⁶ I Helsingborg fanns förhållandevis många fotografer, vilket bland annat berodde på närheten till Danmark. Det hände att porträttfotografer på resa från kontinenten öppnade tillfälliga ateljéer där, i syfte att tjäna ihop tillräckligt för att öppna en ny ateljé någon annanstans.¹⁵⁷ En av de fotografer som etablerade sig i Helsingborg var Hjalmar Leverin. Han hade flyttat in från Göteborg 1894 tillsammans med sin hustru Johanna Weber och barnen.¹⁵⁸ Hans ateljé låg alldeles i närheten av hotellet Nelly arbetade på, och där ägde ett avgörande möte rum:

En dag kom han tillsammans med några andra herrar in i restaurangen. Han uppmärksammade henne och föreslog att hon skulle börja på hans ateljé som elev, ett av hans biträden skulle nämligen sluta för att gifta sig. Hon ville först inte utan protesterade och sade, "Nej, det kan jag inte, det duger jag inte till". Men han var envis och det resulterade i att hon började på ett nytt verksamhetsområde, som hon sedan skulle bli trogen en stor del av livet.¹⁵⁹

Att arbeta i en ateljé som elev eller biträde var en vanlig väg in i fotografyrket, även om det också förekom att bygdefotografer lärde

Tre biträden i Le-
verins fotoateljé.
På kartongen står
skrivet för hand:
"Sjöstedt, Morin,
Thüring". Fotot bör
därmed vara taget
år 1900, då Nelly
(till höger) tog
sitt nya efternamn
Thüring. Till vän-
ster sitter Davida
Sjöstedt, senare
verksam i Lund
och Malmö. Alma
Morin, som kom
att driva ateljé i
Helsingborg, håller
upp kaffe.

sig yrket genom handböcker.¹⁶⁰ Elevplatser kunde till en början vara oavlönade. Nelly arbetade först mot kost och logi i fotograf Leverins familj, men efter en tid tjänade hon 15 kronor i månaden.¹⁶¹ En annan anställd i ateljén, Axel S. Lundblad, nämner i sina publicerade dagboksanteckningar den låga lönen som den främsta anledningen till att han sökte sig utomlands, till USA, år 1902. Han hade då varit hos Leverin i fyra år, ”två år utan lön, tredje med tio kronor i månaden och slutligen fjärde året med en storartad lön på 20 kronor i månaden”.¹⁶² Av hans anteckningar framgår att biträdena både fick hjälpa till med enkla sysslor och lära sig yrkets olika moment. Han hade ”sprungit ärenden samt sopat och dammat på atelieren” men också gjort papperskopior på taket: ”Vi har en 5 stegs lång trappa i atelieren som vi kan springa upp på och nå upp och kopiera i taket. Vi kopierar mellan 50 och 300 kopior per dag beroende på väderlek m m, som sedan på eftermiddagen skall tonas, fixeras, sköljas och klistras på kartonger.” Han hade även fått lära sig att retuschera samt att ”framkalla plåtar och hjälpa till i ateliern vid tagningar, flytta möbler i fonder, skifta kassetter och även att fotografera”.¹⁶³ Sannolikt hade Nelly liknande uppgifter under sin tid som biträde hos fotograf Leverin. Att Axel S. Lundblad kände till henne framgår av ett foto ur hans privata samling, där hon och två andra kvinnliga biträden sitter runt ett uppdukat kaffebord. På detta foto, taget cirka 1900, står antecknat ”Sjöstedt, Morin, Thüring”.

Att kvinnor inte bara arbetade som biträden, utan även drev egna fotoateljéer, har varit känt länge – men i vilken utsträckning så skedde är något som relativt nyligen har uppmärksammats inom fotohistorisk forskning. När Nelly började lära sig yrket var minst en tredjedel av alla yrkesverksamma fotografer i Sverige kvinnor. Därmed måste föreställningen om fotografi som en manlig domän nyanseras – den beskrivningen stämmer bättre för tiden efter andra världskriget än för det tidiga 1900-talet. Redan på 1840-talet fanns enstaka kvinnliga daguerrotypister: Amelie Motander i Halmstad och Brita Sofia Hesselius i Karlstad. I och med 1846 års näringsfrihetsreform och att ogifta kvinnor år 1858 förklarades myndiga vid 25 års ålder ökade möjligheterna att verka som självständig fotograf. 1864 års näringsfrihetsförordning underlättade ytterligare för kvinnor som ville

NYA SEKLET

Organ för

Universella Broderskapet

Helsingborg 1898, tr.-akth. Helsingborgs Dagblad tr.

N:o 1
Den 13 Aug.

Utgifvare:
ERIK BOGREN,
Helsingborg.

Tidningen utkommer 2 gånger i månaden.
Meddelanden för tidningen torde sändas till utgifvaren,
adress **Helsingborg.**

Prenumerationspris
å rikets postanstalter:
pr år . . . 2: 40
pr halfr. . . 1: 20
pr kvartal 0: 60
Lösenummer: 16 öre.

År 1898 g. c.
År 1 n. c.

ANMÄLAN.

Det Universella Broderskapet är ett faktum i naturen!

En organisation är bildad hvars ändamål är, att på lifets alla områden bevisa sanningen af detta påstående, så att det kan leda till hjälp och gagn för hela "människligheten och allt lifande", under dess tröttsamma vandring mot utvecklingens — såväl den fysiska som den själiska och andliga — mål, som är fullkomning.

Denna tidning skall blifva ett organ för denna organisations — det "Universella Broderskapet" — Svenska afdelning, och en liten länk i den kedja, som sträfvat att sammanbinda allt i harmoni och kunskap; den skall blifva en gemensam mötesplats för alla — som erkänna och gilla att Broderskapet är faktum i naturen — idéer och tankar och därigenom befrämja ett ständigt utbyte af dessa, på så vis väckande till lif de slumrande frö, som fins fördolda hos oss alla, så, att ur dessa må fritt spira upp de egenskaper hos individerna, som kan skänka dem kraft att lefa det lif i människovärdig riktning, som är det enda hvarmed vi kunna gagna och hjälpa våra bröder och systrar såväl som oss själva, under dagens kamp och strid.

Tidningen kommer särskildt att egna sig åt att bevisa att: "broderskapet är ett faktum i naturen", som ständigt vill göra sig gällande, men förhindras af den mänskliga själfviskheten. Det skall derför äfven blifva vår uppgift att — så godt vi kunna — framhålla och belysa orsaken till denna själfviskhet, de följder den förmed vid sinna för utvecklingen samt medlet hvarmed vi kunna befria oss från den.

Vi ha redan en hel del medarbetare som lofvat att — så långt i deras förmåga står — arbeta för tidningen, och de förnämnda artiklar, dels med öfersättningar från vår organisations cell redigerade Amerikanska, Engelska och Tyska tidskrifter och tidningar. Vi skola alltid skönja värdet af de tro kan mest intressera och vara af nytta för den Svenska allmänheten.

Må nu hvarje medlem af "Universella Broderskapet" i Sverige såväl som alla andra, som därtill känna sig manade, insända artiklar i ämnet; de mottagas med tacksamhet. Dessa artiklar kunna behållas någon eller alla af de olika afdelningarna inom "Universella Broderskapet". De olika afdelningarna äro: Svenska Teosofiska Samfundet i U. B. och det "Internationella Broderskapsförbundet" med sina sju punkter, hvar ett alltid särskild plats i tidningen kommer att uppläsa.

O Du, som världar upprätthåller,
Från heliken allting utgör,
Och till heliken allt skall vända åter,
Tag sköjan från Ditt anlete, den sanna
solens,
Som nu i gyllne ljus är doldt;
På det vi sanningen må skåda
Och våra plikter troget fylla,
På pilgrimsfärden till Din helga boning.

Mrs Katherine A. Thingley.
Ledarinnan af "Universella Broderskapet".

Fastän vår ledarinnas bild är väl bekant för nästan hvarje medlem, kunna vi dock icke underlata att pryda första numret af "Nya Seklet" med hennes bild.

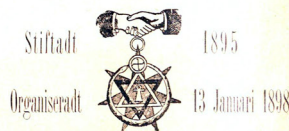
Sedan hon, efter W. Q. Judges död, öfvertog ledningen af vårt samfund, har mycket viktigt arbete blifvit utförd; och att det är väl utfördt, och i harmoni med lagen, visar resultatet. Tillslutningen till samfundet och förstärkelsen af det stora mak, för hvilket det arbetar, har blifvit mer allmän och pressens omdöme mer välvilligt.

Hon började sitt offentliga arbete som Ledare, med det "teosofiska kringkastet kring jorden". Under detta besöktes de flesta länder, och krets nya förbindelser med gamla — sedan förgångna historiska tider existerande — hemliga samfund, med samma syfte som "Universella Broderskapet". Nya luger stiftades här och hvar: de s. k. brodersamfundena gäfvos, där fattiga — sedan de fått hvar åtskilliga föredrag om människans bestämelse samt broderskapsidén utvecklas — bespisades. Sedan kringkastet afslutats med medlemmarnas återkomst till Amerika, nedlades grundstenen till Skolan för återupplifvande af de "Antika Mysteryerna". Den därtill utsedda platsen var "Point Loma", en halff utanför staden San Diego i södra Kalifornien.

Det förnämsta af vår ledarinnas verk är dock organisationen af "Universella Broderskapet" vid kongressen i Chicago den 18 Febr. 1898: vårt samfunds fasta organisation och planmässigt ordnade arbete, som omöjliggör intåg af upplösliga krafter, är uteslutande hennes verk.

Hvad "Universella Broderskapet" i verklighet innebär, får framhållas uti två.

Universella Broderskapet

KATHERINE A. THINGLEY.

Långsamt skriftes människans Bibel,
Hvarje tidsbilder, hvarje släkte tillhoger ett vers.

Är arbetet på förverkligandet af det Universella Broderskaps lönlöst?

På tal om allmän förbrödning och en djupare blick åt det, som ligger bakom det rörliga lif, som visar sig öfverallt där människor finnas, yttras det ofta: "allt detta är vackert och gott, men det är enlad teorier och låter sig ej realisera; det är lönlöst att arbeta därpå sålänge människorna äro så i grund och botten själfviska, som de äro". Ja, men här är knuten. Det är just denna själfviskhet, som skall bortarbetas. Det Universella Broderskapet bjuder på ett planmässigt förfaringsätt därtill, som ej bär opåaktadt förhålls af den tänkande människan, och som hjälpt många i sitt arbete att utplåna från sin personlighet denna själfviskhet, som är det enda hindret, för förverkligandet af ett "Människlighetens Broderskap" på jorden.

Att vi alla härstamma från samma källa, att det är hvars och ens göromål att uppfostra och leda sig själf i den riktning, som förståndet och samvetet anvisar, att själfviskhet är ett ondt, som skiljer människor åt, i stället för att närma dem hvarandra, detta förneka högst få, då de börjat själf tänka, men att hindret d. v. s. själfviskheten, kan tagas bort från den mänskliga naturen, det förneka de med bestämdhet på den grund, att de blifvit lärda, att hon "är med synd född och kan intet göra af sig själf". De säga, att hon är maktlös gentemot de benägenheter hon förde med sig, då hon föddes (skapades) till denna jord.

Vi skola ej upptaga denna "dogm" och se, huruvida den är mäktig nog att hålla stånd mot det eniga anslutet af en hel mänsklighet, som längtar efter "Sanning, Ljus och Befrielse".

"På hvilken grund hvilat denna dogm?"

"På okunnigheten om de lagar, som arbeta i och genom människan, och på det gänske orätta begreppet 'att hvar och en är sig själf närmast.'"

"Vi våga ej angripa själfviskheten hos oss själva — och det är just där, vi måste angripa den — ty vi känna icke fiendens makt."

driva egna rörelser. Tillsammans med den fototekniska utvecklingen och den ökande efterfrågan på porträtt resulterade detta i att många kvinnor på 1860-talet kunde etablera egna ateljéer runtom i Sverige, både i de större städerna och på mindre orter. Eftersom yrket var nytt omfattades det inte av samma regleringar och traditioner som andra hantverksyrken. Att det hade konstnärliga inslag gjorde att det kunde anses passande för kvinnor. Särskilt porträttfotografi, som kunde utövas i ateljéns avskildhet, ansågs lämpligt. För den som hade sitt boende i anslutning till ateljén gick det dessutom att kombinera fotografyrket med tillsyn av barn.¹⁶⁴ I vissa delar av Sverige var ungefär hälften av de yrkesaktiva fotograferna kvinnor kring sekelskiftet 1900.¹⁶⁵ Därmed var fotografyrket en väg till egen försörjning – så också för Nelly Nilsson.

Mötet med teosofin

Det var genom arbetet som biträde i fotograf Leverins ateljé som Nelly introducerades till den teosofiska livsåskådningen. I sonens levnadsberättelse skildras följande möte:

En dag kom det in en frkn. Hallberg, som brukade lämna in arbeten till ateljén. Under samtalets gång nämnde hon att hon var teosof. Min mor blev nyfiken och frågade vad teosofi var för något. Frkn. Hallberg redogjorde för teosofiens grunddrag och lämnade några skrifter som närmare beskrev den teosofiska livsåskådningen.¹⁶⁶

◀ Första numret av tidskriften *Nya Seklet*, som började ges ut 1898 av en grupp teosofer i Helsingborg. Omslaget pryds av Katherine Tingley, ledare av den gren inom teosofiska rörelsen som kallades Universella Broderskapet och från 1900 hade sitt säte i Point Loma, Kalifornien.

Vem denna fröken Hallberg var och vilka skrifter hon förmedlade framgår inte. I Helsingborg fanns vid denna tid inte någon loge inom Teosofiska Samfundet (Adyar) som Nelly Thüring några år senare kom att ansluta sig till. Troligen tillhörde hennes kund den teosofiska krets i Helsingborg som från andra halvan av 1898 publicerade tidskriften *Nya Seklet*, under ledning av tandläkaren Erik Bogren. Denna tidskrift slogs senare samman med *Theosophia*, språkröret för Universella Broderskapet – den svenska avdelningen av den gren inom teosofiska rörelsen som efter att William Q. Judge hade gått

bort alltså leddes av Katherine Tingley från Point Loma i USA.¹⁶⁷ Det är också möjligt att fröken Hallberg var en fristående medlem utan logetillhörighet.

När sonen Nils intervjuade Nelly Thüring under arbetet med att författa levnadsberättelsen betonade hon att mötet med teosofin gav svar på de existentiella frågor hon hade brottats med:

”Ja, men det här är ju förklaringen på allting, då kan det bli rättvisa i världen, då ha vi tid på oss att utvecklas och kan inte säga att skaparen varit orättvis, som skapat oss så olika. Det var för mig så onaturligt, men i och med detta klarnade det och jag insåg att så måste det ju vara.”¹⁶⁸

Även i ett brev till Honorine Hermelin har hon, långt i efterhand, beskrivit sitt möte med teosofin och föreställningarna om karma och reinkarnation som mycket omvälvande:

Innan jag kom i kontakt med Teosofien och därmed reinkarnationen, var allt ett enda virrvarr för mig och jag fann ingen mening i livet, ingen logik och ju mer jag tänkte och frågade desto mer obegripligt var allt. Att en skapare kunde vara så kärlekslös, hård och orättvis, att skapa några barn till snillen och med alla förmåner i livet och andra som idioter och brist på allt. Och så, att ett enda dylikt jordeliv skulle avgöra *en* evighet av himmel eller helvete. Som barn led jag tantaliikval vid blotta tanken på denna ologiska tillvaro. Men blotta ordet ”reinkarnationen” blev luckan som öppnade sig till förståelse för allt och med det kom ljuset till min stackars pinade lilla varelse.¹⁶⁹

Det framstår som om denna livsåskådning, genom det förändrade tidsperspektiv som tron på karma och reinkarnation innebar, öppnade för en mer optimistisk syn på tillvaron och på samhällslig förändring. I sitt brev till Hermelin, författat 1963, berättade Thüring hur teosofin fyllde henne med hopp när hon var ung och att hon sedan dess hade strävat efter att sprida detta budskap:

Nu såg jag livets storhet, rättvisa och möjligheter för allt och alla. Den dagen blev min verkliga födelse till detta jordeliv och mitt långa liv sedan har i allt bekräftat teoriens riktighet. Sedan dess har mitt liv varit till för att dela med mig av detta ljus till mina medvandrare och är nu vid detta jordelivs snara slut bara ledsn över, att jag kunnat hjälpa så oändligt få. Men jag får ju nya möjligheter!!!¹⁷⁰

I levnadsberättelsen fästs ytterligare vikt vid mötet med teosofin genom en utveckling om centrala teosofiska idéer. Framställningen är här en blandning av sonens egna resonemang och citat från modern. Nils konstaterar att teosofiska föreställningar om reinkarnation eller återfödelse har sin grund i ”de österländska religionerna”, men framhåller en avgörande skillnad: ”[Å]terfödelsen sker i ständigt högre utvecklade existenser, man återföds således ej i lägre varelser t.ex. djur.”¹⁷¹ Teosofin var starkt påverkad av det sena 1800-talets forskning om evolution och genomsyrad av framstegstro.¹⁷² Sonen återger hur Nelly Thüring själv uttryckte en sådan framstegstro:

Min mor brukade likna våra jordeliv vid skoldagar där vi ständigt lär något nytt. Dessa våra erfarenheter för oss ständigt framåt mot fullkomligheten, som är det slutliga målet för alla existenser. Karma, eller vedergällningens lag, gör det möjligt för oss att sona vad vi förbrutit oss mot våra medmänniskor.¹⁷³

Av levnadsberättelsen framgår också att Thüring, liksom många andra, kombinerade denna övertygelse med hänvisningar till ett kristet idéarv. Sonen skriver att hon brukade citera bergspredikans gyllene regel: ”[A]llt vad I viljen att människorna skola göra Eder, det gören I ock dem.”¹⁷⁴ Samtidigt beskriver han mötet med teosofin som avgörande för att göra upp med de delar av kristendomsundervisningen som hon ifrågasatt som ung. Han konstaterar: ”När hon blivit övertygad om det riktiga i teosofins uppfattning försvann också de sista resterna av skräcken för helvetesläran från barndomen.”¹⁷⁵

Fotograf Axel Sjöberg,
Stortorget — Malmö.
Lata & Sjörs pris i Stockholm
1894, 1898, 1899.
(G. A. N. 65413) 1048

Fotografieteliern
i Lomma
Öppnas Åter stödan den 6 maj och kom-
mer att under sommarmånaderna hålla
öppet kvarje söndag från kl. 11 f. m. till
4 e. m.
Malmö den 1 maj 1900.
2304 **Cecilia Nelson.**

Fotograf
N. Thüring,
Stortorget 4, Lund.
kr. pr dussin
5 för finaste fotografier
i visitformat.
2539

Föreningsannonser.
Malmö.
Svenska Murareförbundet
afd. i Malmö
kalas till extra generalsam-
träde torsdagen den 24 maj kl. 9
i stora fullmånsalen.
Öns. Vistliga Hägar!
2543 **Styrelsen.**

Sjuk- & Begravn.-kassan i B.
(Inbördes Hjälp)
har ordinarie sammankomsten den
27 juni kl. 9 f. m. Sökt. 2 lista söndagen
kl. 9 f. m. Sökt. 3 söndagen
kl. 9 f. m. Sökt. 4 torsdagen efter söndagen
kl. 9 f. m. Sökt. 5 söndagen
kl. 9 f. m. Sökt. 6 söndagen
kl. 9 f. m. Sökt. 7 lista söndagen
kl. 9 f. m. Sökt. 8 söndagen kl. 9
2533 **Styrelsen.**

Sv. Grofvarbetareförbundets
afd. i Malmö
afskärfar ordinarie möten: Sökt. 1 söndagen
kl. 9 f. m. Sökt. 2 lista söndagen
kl. 9 f. m. Sökt. 3 söndagen
kl. 9 f. m. Sökt. 4 torsdagen efter söndagen
kl. 9 f. m. Sökt. 5 söndagen
kl. 9 f. m. Sökt. 6 söndagen
kl. 9 f. m. Sökt. 7 lista söndagen
kl. 9 f. m. Sökt. 8 söndagen kl. 9
2533 **Styrelsen.**

N. Thüring
LUND.
Stortorget 4.
Plåten förvaras

Stor Folkfest
med
nytt artistsprogram.
Saltomortal-kungen,
stortrad representation.
Fritt tillträde till den zoologiska afdel-
ningen, bestående af apor, storkar, tärnor,
mårar, påbegår m. m.
Elit-Program.
Kl. 1. Koncert, musik och dans.
Kl. 2. Fodring af djuren.
Kl. 3. De utmärkte Delaforest.
Kl. 6. Bröderna Anlon.

Malmö,
Anderslöt,
Sjöbo,
Löfvestad.

Häs
Å 100
den 23 och 24
Intridsavgift
Öro. Bågar till 1 kr.
Lista plats & 1 kr.
Den 25 kl.
Uppretning af
Adatrar, till 1 kr.
Intridsavgift till 1 kr.

Silkefölb
af egen tillver-
Nyheter i mjuka
Filtat
Beställningar och reparat-
tioner till
Uniformer, Livré-
Skol-, Student-,
Her- & Barn-
A. BERG
Hattfab-
Skomkarens
Telefon 9 05.

Malmö billiga
Ekiperi
10, Östra Fästet
är förmåligaste platsen
Kostym
55.00
Sommar
15.00 till
Kamgar
4.00 till
Vilbyx
lägre pr
Arbetssk
Goskens
lägar, till

Försök
Herkules,

År 1900 startade Nelly Thüring sin första foto-ateljé inne på "Lindstedtska gården" vid Stortorget i Lund. Hon erbjöd porträtt och gruppfoto-grafier som monterades på kartong med hennes egen signatur. Det nya efternamnet var bildat utifrån orten Tyinge i norra Skåne.